

Παναγιώτης Δόικος, Αναπληρωτής καθηγητής Φιλοσοφίας, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.:

1. ΜΦΑ 101: Οντολογία της ανθρώπινης δημιουργίας: Ο Μίκης Θεοδωράκης και η θεωρία της Συμπαντικής Αρμονίας

Ο μεγάλος έλληνας δημιουργός αισθάνεται και συλλαμβάνει μια ασυνήθιστη επαφή ανάμεσα στην εμπειρία της θέασης των κινήσεων των άστρων και των πλανητών στο νυχτερινό στερέωμα και στο βίωμα της μουσικής σύνθεσης. Από τη μια πλευρά, η δυναμική της αντίληψης των ουρανίων σωμάτων εντείνει τη γοητεία και το μυστήριο των όψεων και των ρυθμών της απειρότητας του σύμπαντος στην εσωτερική ζωή. Από την άλλη πλευρά, η ανησυχία μιας “αχανούς θάλασσας ήχων”, έτοιμων να πάρουν κάθε φορά μια συγκεκριμένη μελωδική υπόσταση, παράγει την αίσθηση της συνάντησης με ένα κοσμικό αρχέτυπο μουσικής, το οποίο προ(σ)καλεί τον άνθρωπο-δημιουργό. Και στη μία και στην άλλη περίπτωση, η ενέργεια του σύμπαντος εναρμονίζεται με τον υπαρξιακό σφυγμό του συνθέτη, ο οποίος ολοκληρώνει το μουσικό του έργο, περνώντας από την αρχική δοκιμασία στην κορύφωση της έμπνευσης και την τελική ευφορία. Αναλύοντας τη συγχρονία μεταξύ των δύο περιπτώσεων, ο Θεοδωράκης δείχνει ότι η Συμπαντική Αρμονία διατρέχει, ως δύναμη εξύψωσης, την πνευματική δημιουργία: μόνον έτσι, μέσα στην ανθρώπινη ύπαρξη, ο συντονισμός (αλλιώς: η συμφωνία) ανάμεσα στους κοσμικούς αρμούς υπερβαίνει την αρνητική ενέργεια του Χάους, το οποίο αποτυγχάνει να ενσπείρει παντού τη δια-φωνία (την απο-σύνδεση των αρμών) και να εγκαταστήσει το αδιέξοδο.

Θα εξετάσουμε αυτή την ευρηματική νεοπυθαγόρεια θεωρία του έλληνα μουσουργού, επιχειρώντας παράλληλα να εμβαθύνουμε στη φύση και τη λογική της δύναμης, με την οποία η Συμπαντική Αρμονία ενεργεί μέσα στον άνθρωπο.

[Την εξέλιξη των παραδόσεων θα συνοδεύουν οι σχετικές προτάσεις βιβλιογραφίας].

2. ΜΦΑ 102: Μεταφυσική ανθρωπολογία: Μηδενισμός και φαντασία

Η ανθρώπινη εμπειρία του μηδενός είναι το βίωμα μιας αρχέγονης, αφηρημένης έντασης, η οποία συμπεριφέρεται διττά: είτε θα αποσυνδέσει τα εσωτερικά γεγονότα από τη δύναμη του νοήματός τους οδηγώντας εκείνα σε συσκότιση και εμάς σε απώλεια του προσωπικού μας φωτός, είτε θα κλιμακώσει την ποιότητα της αισθητοποίησης των νοημάτων μέσα σε ό,τι μας συμβαίνει, δημιουργώντας την προοπτική της εμφάνισης μιας άλλης –βαθύτερης και υψηλότερης– πραγματικότητας, μέχρι το άνοιγμά μας στην ιδανικότητα. Ο κρίσιμος χαρακτήρας μιας τέτοιας διττότητας, εννοούμενης σε όλο το φάσμα των ποιοτήτων της, προσδιορίζει τον

υπαρξιακό προσανατολισμό του ανθρώπου, αλλά προπάντων αντανακλάται στη συμπεριφορά της φαντασίας. Εκεί η χροιά των εικόνων-γεγονότων κυμαίνεται μεταξύ δύο ρυθμιστικών οντολογικών δυνατοτήτων. Σύμφωνα με την πρώτη, η εκκένωση των αισθητών μορφών από το νόημά τους οδηγεί στην απόθεση της έντασης των συναισθημάτων, με αποτέλεσμα το εσωτερικό τοπίο άλλοτε να παίρνει την όψη της απρόσωπης απειλής της αβύσσου και άλλοτε να κατακλύζεται από το σκότος της τάσης για επιβολή (αρνητικός μηδενισμός). Σύμφωνα με τη δεύτερη δυνατότητα, η υλοποίηση της αμοιβαίας έλξης μεταξύ των αισθητών μορφών και των νοημάτων τους εντείνει το προσωπικό στίγμα της ψυχικής και της σωματικής ζωής, φωτίζοντας μέσα στην πράξη την περιοχή της ιδανικότητας (θετικός μηδενισμός).

Εξηγούμε τη διαμόρφωση αυτών των δύο υπαρξιακών επιλογών, ως κεντρικών καθεστώτων της ανθρώπινης φαντασίας, και συζητούμε τις προϋποθέσεις της αποφασιστικής οντολογικής μεταβολής, η οποία μπορεί να προκαλέσει την ανατροπή του πρώτου προς όφελος της ανάδυσης του δεύτερου.

[Την εξέλιξη των παραδόσεων θα συνοδεύουν οι σχετικές προτάσεις βιβλιογραφίας].

Ελένη Καλοκαιρινού, Καθηγήτρια Φιλοσοφίας, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του Α.Π.Θ.:

ΜΦΑ 105: Η φιλοσοφική ανθρωπολογία του Ιμμάνουελ Καντ

Η ανθρώπινη φύση αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα ερμηνείας της φιλοσοφίας του Καντ, και μάλιστα της ηθικής φιλοσοφίας του. Στα *Θεμέλια της μεταφυσικής των ηθών* η ανθρώπινη φύση υποβιβάζεται, τίθεται σε δεύτερη μοίρα και υποτάσσεται στον πρακτικό λόγο. Αντίθετα, στη *Μεταφυσική των ηθών* ο φιλόσοφος τη θέτει σε πρώτη μοίρα και αναδεικνύει τους τρόπους με τους οποίους αυτή προετοιμάζει το δρόμο της ηθικότητας. Επομένως, αποτελεί θέμα άξιο απορίας και διερεύνησης πώς ο Καντ συλλαμβάνει την ανθρώπινη φύση στο έργο του. Κατά συνέπεια, στο παρόν μεταπτυχιακό μάθημα εξετάζουμε αναλυτικά την ανθρωπολογία του Καντ (αλλιώς τη φιλοσοφική ψυχολογία του), παρουσιάζουμε τις ποικίλες γνωστικές, θυμικές και άλλες δυνάμεις του ανθρώπου και ερευνάμε πώς αυτές συμπλέκονται μεταξύ τους στο όλον αυτό που ονομάζεται «άνθρωπος».

Δημήτριος Σταμοβλάσης, Αναπληρωτής καθηγητής Φιλοσοφίας, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του Α.Π.Θ.:

ΜΠΑ 101: Μεθοδολογία Έρευνας Κοινωνικών Επιστημών: [Research Methodology of Social Sciences]

Η γνώση για τα κοινωνικά συστήματα και την ανθρώπινη συμπεριφορά, ατομική ή συλλογική, αποκρυσταλλώνεται στις θεωρίες των κοινωνικών επιστημών, οι οποίες βασίζονται στην έρευνα της εμπειρικής πραγματικότητας. Ωστόσο, στον σύγχρονο μεταβαλλόμενο κόσμο και με την επιταχυνόμενη εξέλιξη της Γνώσης, διερωτάται κανείς, κατά πόσο οι υπάρχουσες θεωρίες εναρμονίζονται με τις διαρκείς αλλαγές και είναι ικανές να περιγράψουν, να ερμηνεύσουν και, εν κατακλείδι, να προβλέψουν την εξέλιξή τους. Αντικείμενο του μαθήματος αποτελεί η φύση της Θεωρίας και η Μεθοδολογία της έρευνας του πραγματικού/ εμπειρικού κόσμου σε σχέση με τις επιστημολογικές τους προϋποθέσεις. Δεδομένου ότι, στην πράξη, παρατηρείται σημαντικός βαθμός κατακερματισμού τόσο σε θεωρητικό όσο και σε μεθοδολογικό επίπεδο, με αποτέλεσμα η ενοποίηση του χώρου να καθίσταται δύσκολη, η κατανόηση της μεθοδολογίας της έρευνας είναι κρίσιμη για την παραγωγή επιστημονικής σκέψης και τη διατύπωση επιστημονικού λόγου. Στο μάθημα εξετάζονται κριτικά οι κυριότερες μεθοδολογικές προσεγγίσεις στην έρευνα των κοινωνικών επιστημών, καθώς και η εννοιολογική τους συγκρότηση. Με αυτό τον τρόπο, παρέχεται η ευκαιρία στους συμμετέχοντες να αποκτήσουν μια ευρύτερη κατανόηση ενός γνωστικού αντικείμενου που αποτελεί τη βάση της εξέλιξης για όλες τις επιστήμες, ώστε καθένας εξ αυτών να είναι σε θέση να συνεισφέρει περαιτέρω στην ανάπτυξη του πεδίου του.

Γρηγόρης Ζαρωτιάδης, Αναπληρωτής καθηγητής, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών Α.Π.Θ.:

Η συνεχής και μάλιστα επιταχυνόμενη εξέλιξη της ανθρώπινης γνώσης ανοίγει νέα ή διευρύνει τα υφιστάμενα πεδία γνώσης για τον άνθρωπο και την κοινωνία του, καθιστώντας έτσι απαραίτητη την εξειδίκευση της μελέτης και της έρευνας. Όμως αυτή η εξειδίκευση εκτός από απαραίτητη είναι επίσης και επικίνδυνη, καθώς καταλήγει εύκολα και συχνά στον “πνευματικό ευνουχισμό” των ερευνητών. Συνεπώς, όσο αναπόφευκτη είναι η εξειδίκευση, άλλο τόσο αναγκαία είναι η (επαν-)ανάκτηση της συνολικής εικόνας και η ανάδειξη των γραμμών σκέψης και αντίληψης που συνδέουν τις επιμέρους θεματικές. Το εν λόγω πρόγραμμα μεταπτυχιακών συμβάλει ακριβώς σε αυτό επικεντρώνοντας στο πως συνδέονται διαφορετικές επιστήμες διαλεκτικά, μέσω της φιλοσοφίας, στο πεδίο της μελέτης του ανθρώπου, ως ατομική υπόσταση και ως συλλογικότητες. Καθώς η οικονομική ανήκει στις κοινωνικές επιστήμες, το οποίο σημαίνει ότι ο άνθρωπος και οι συλλογικότητές του είναι σημείο αφετηρίας αλλά και απώτερος σκοπός της, είναι ευαπόδεικτο το γιατί

μπορούν οι οικονομολόγοι να συνεισφέρουν, αλλά και γιατί τους ενδιαφέρει το εν λόγω πρόγραμμα που ανοίγει αυτόν τον διάλογο.

Τα δύο μαθήματα που προτείνω για το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών είναι τα εξής:

1. ΜΟΑ 101: Οικονομική ανθρωπολογία: Μελετάται ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνονται (συνειδητά ή μη) τον άνθρωπο, τα κίνητρα, τις επιδιώξεις και τη συμπεριφορά του οι διάφορες σχολές οικονομικής σκέψης από την εποχή των πρώιμων, κλασικών μελετητών, πριν τη γενίκευση της αστικής επανάστασης στην Ευρώπη, αναδεικνύοντας τις ιδεολογικές βάσεις και τα κοινωνικά συμφέροντα που επιβάλλουν τη μία ή την άλλη προσέγγιση. Στο δεύτερο μέρος του μαθήματος, οι συμμετέχοντες -ουσες προσεγγίζουν κριτικά τα προηγούμενα σχήματα και, αντιλαμβανόμενοι -ες τις ιδιαιτερότητες που γεννιούνται στη σύγχρονη εποχή, συζητούν πως αυτές διαμορφώνουν διαφορετικά κίνητρα και συμπεριφορές του ανθρώπου ως κοινωνικά και οικονομικά δρών.

2. ΜΟΑ 102: Οικονομικές θεωρίες ομαδοποίησης: Μελετάται ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζουν, αντιλαμβάνονται και μελετούν τη διεργασία σύστασης των ομαδοποιήσεων και των συλλογικοτήτων οι διάφορες σχολές οικονομικής σκέψης. Συλλογικότητες οι οποίες έχουν άμεση ή έμμεση σχέση και εμπλοκή με το οικονομικό γίνεσθαι, και οι οποίες είναι περισσότερο ή λιγότερο θεσμικά / νομικά κατοχυρωμένες: από την “έννοια” της τάξης και του (οικονομικού) “στρώματος” έως το συνδικάτο, την ανώνυμη εταιρία ή τον συνεταιρισμό. Στο πλαίσιο αυτού του μαθήματος οι συμμετέχοντες -ουσες συγκρίνουν διαφορετικές προσεγγίσεις για το πώς οι άνθρωποι συγκροτούν συλλογικότητες, ειδικότερα αυτές που έχουν οικονομικό χαρακτήρα ή στόχευση. Στο τελευταίο μέρος του μαθήματος, θα μελετηθούν οι σύγχρονες συστημικές μικρο και μακρομεταλλάξεις και πώς αυτές αφορούν το φαινόμενο “συλλογικότητα”.

Χρυσόστομος Σταμούλης, Καθηγητής, Τμήμα Θεολογίας Α.Π.Θ.:

ΜΟΑ 101: Χριστιανική ανθρωπολογία

Θα φανεί ίσως τολμηρή και πιθανώς να είναι, δεν βρίσκεται όμως, καθώς πιστεύω, έξω από τα όρια του πρέποντος, η διαπίστωση πως, στην ιστορική του διαδρομή, ο Χριστιανισμός, τόσο σε Ανατολή όσο και σε Δύση, κάτω από τις επιδράσεις ενός όψιμου και ιδιόμορφου γνωστικισμού, αιχμή του δόρατος εκείνης της επικίνδυνης για τη χριστιανική πίστη και ζωή ασκητικής παράδοσης, που άρχισε με τους φιλοσόφους και μέσα από τα ασκητικά κινήματα του ελληνιστικού Ιουδαϊσμού και την Καινή

Διαθήκη έφτασε να συναντηθεί με τα περί παρθενίας έργα του τρίτου και του τέταρτου αιώνα, δεν δέχθηκε *σχεδόν ποτέ* τον άνθρωπο ως έχει. Πίστεψε και συνεχίζει να πιστεύει και σήμερα στις περισσότερες των περιπτώσεων, πως ο άνθρωπος είναι αυτό που είναι *μείον την φύση του*, ένα σώμα και μια ψυχή φυλακισμένα «στην ιδεολογία του προπατορικού αμαρτήματος». Γι' αυτό και αναλώθηκε, στα όρια της ανθρωπολογίας του, υπόλογης κατά πάντα και δια πάντα στο μυστήριο της σαρκώσεως και στη Σύνοδο της Χαλκηδόνας, στην αναζήτηση, γιατί όχι, και στη δημιουργία ενός ανθρώπου άλλου, ενός ανθρώπου που σίγουρα δεν είναι ο άνθρωπος που έπλασε η αγάπη και η φιλανθρωπία του Θεού, εκείνη η μόνη δύναμη που κάνει το δημιούργημα να αληθεύει και να επεκτείνει συνεχώς και πάντα την ύπαρξή του εδώ και τώρα στα έσχατα, στον τόπο και τον τρόπο της θεανθρωπίας. Στον τρόπο που αποκάλυψε ο Χριστός της ιστορίας και των Ευαγγελίων. Η καλλίστη έκφραση της αγίας ευαισθησίας, απέναντι στο τραγικό και τα προβλήματα του κόσμου.

Στο παρόν μάθημα, θα γίνει προσπάθεια να δομηθούν ξεχασμένα στοιχεία μιας δημιουργικής παράδοσης και να καταδειχθεί η άλλη πλευρά της Χριστιανικής ανθρωπολογίας, εντός της οποίας ανθίζει ο πλήρης άνθρωπος, με όλα τα συστατικά και ως εκ τούτου φυσικά του στοιχεία, όπως το πνεύμα, ο νους, η φαντασία, το σώμα, οι αισθήσεις και η ερωτικότητα. Το εγχείρημα θα στηριχθεί στα μνημεία του πολιτισμού της Χριστιανικής θεολογίας, δηλαδή στη Βίβλο, τα κείμενα των Πατέρων της Εκκλησίας, τα Πρακτικά των Οικουμενικών Συνόδων, αλλά και σε κάθε πηγή της ζώσας παράδοσης η οποία λειτουργεί επεκτατικά για το σώμα της χριστιανικής θεολογίας, η οποία δεν μπορεί παρά να αναπτύσσεται πάντα *εν διαλόγω*.

Διδάσκοντες/ουσες: Κυριακή Τσουκαλά - Καθηγήτρια Α.Π.Θ., Εύη Αθανασίου - Αναπληρώτρια καθηγήτρια Α.Π.Θ., Χάρις Χριστοδούλου - Επίκουρη καθηγήτρια Α.Π.Θ.:

ΜΑΑ 101: Ανθρωπολογία του χώρου

Στο πλαίσιο του μαθήματος εξετάζεται η θέση της Ανθρωπολογίας στις Επιστήμες του Χώρου και αναλύεται ο ρόλος της Ανθρωπολογίας του Χώρου στη συγκρότηση της Θεωρίας της Αρχιτεκτονικής και του Χώρου καθώς και οι επιρροές της στο πεδίο των πρακτικών εφαρμογών του αρχιτεκτονικού, αστικού και πολεοδομικού σχεδιασμού. Γίνεται αναφορά στους διαχρονικούς μετασχηματισμούς του πεδίου της Ανθρωπολογίας του Χώρου, στις μετατοπίσεις των εννοιών, θεωρήσεων και θεωριών της καθώς και των επιστημολογικών και μεθοδολογικών εργαλείων της. Εξετάζεται αναλυτικά η τομή Φιλοσοφίας και Ανθρωπολογίας του Χώρου στις διαχρονικές εκφάνσεις της, από τις θετικιστικές έως τις σύγχρονες μεταδομιστικές προσεγγίσεις των χωρο-κοινωνικο-πολιτισμικών φαινομένων. Το μάθημα εστιάζει σε ζητήματα

των σχέσεων χώρου-κοινωνίας-πολιτισμού, στο ρόλο του χώρου στη δόμηση των συλλογικών (αλλά και ατομικών) ταυτοτήτων, στη διαχείριση της μνήμης, στους αποκλεισμούς, την πολυπολιτισμικότητα, τις συγκρούσεις, τα κοινωνικά κινήματα πόλης και την αστικοποίηση, με έμφαση στον χώρο και τον τόπο.

Επικεντρώνεται στις χωρικές εκφράσεις αυτών των φαινομένων τα οποία συνδιαμορφώνονται από τις τοπικές ιδιαιτερότητες, τις νέες συνθήκες της παγκόσμιας οικονομίας, τις συνεχείς μετακινήσεις των ανθρώπων, τις αέναες ροές της πληροφορίας και την πλανητική περιβαλλοντική κρίση.

Επιχειρούμε τη διεπιστημονική προσέγγιση αυτών των κοινωνικο-χωρικών φαινομένων και τον κριτικό αναστοχασμό πάνω σε ζητήματα χώρου και αρχιτεκτονικής.

Κυριάκος Μπονίδης, Αναπληρωτής καθηγητής, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του Α.Π.Θ. και

Γεώργιος Ζαρίφης, Επίκουρος καθηγητής, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του Α.Π.Θ.:

ΜΠΑ 102: Παιδαγωγική Ανθρωπολογία

Αντικείμενο του μαθήματος αποτελούν οι παιδαγωγικοί λόγοι (discourses) αναφορικά με τον άνθρωπο, παιδί και ενήλικο, ως Homo educandus και Homo educabilis.

Στην πρώτη ενότητα, την εισαγωγική, μετά από μια σύντομη αναφορά στο πεδίο της Παιδαγωγικής Ανθρωπολογίας, προσεγγίζονται κριτικά οι διαφορετικοί ρηματικοί σχηματισμοί και οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις της «Κανονιστικής» Παιδαγωγικής Ανθρωπολογίας που αναπτύχθηκαν από το 18ο αιώνα και κυρίως κατά τον 20ό αιώνα στην κεντρική Ευρώπη: της *Φαινομενολογικής Παιδαγωγικής Ανθρωπολογίας* (Herman Nohl, Wilhelm Flitner, Martinus Langeveld, Otto Friedrich Bollnow), της *Ενιαίας Παιδαγωγικής Ανθρωπολογίας* (Heinrich Roth, Max Liedtke) και της *Φιλοσοφικής Παιδαγωγικής Ανθρωπολογίας* (Otto Friedrich Bollnow, Werner Loch).

Η δεύτερη ενότητα εστιάζει στην *Ιστορική Παιδαγωγική Ανθρωπολογία* που ανέπτυξε ο Christoph Wulf. Παρουσιάζεται, με παραδείγματα και ερευνητικές ασκήσεις, η μεθοδολογία της τελευταίας και οι τρεις ερευνητικές θεματικές της: 1) η ανθρώπινη ικανότητα μετασχηματισμού και η σημασία του φαντασιακού και της γλώσσας στο σχεδιασμό της εκπαίδευσης και στην εκπαιδευτική διαδικασία, 2) η σημασία της μίμησης και των τελετουργικών και 3) η βία, η προσέγγιση του Άλλου και η παγκοσμιοποίηση της εκπαίδευσης.

Στην τρίτη ενότητα, τέλος, προσεγγίζονται εκτενέστερα τα ζητήματα της Παιδαγωγικής Ανθρωπολογίας υπό το πρίσμα της μετανεωτεριστικής παιδαγωγικής θεωρίας και έρευνας. Με μεθοδολογικά δε εργαλεία την Ανάλυση Λόγου και την Κοινωνική Σημειωτική ερευνώνται και αναλύονται παιδαγωγικοί λόγοι, ιστορικοί και

συγχρονικοί, που κατασκευάζουν το παιδί και το ενήλικο ως Homo educandus και educabilis.

Σωκράτης Δεληβογιατζής, Καθηγητής, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.:

1. ΜΦΑ 106: Φιλοσοφική ανθρωπολογία

Γίνεται προσπάθεια να διερευνηθεί η σχέση υποκειμενικότητας και ατομικότητας υπό το πρίσμα μιας νεωτερικής κριτικής του ουμανισμού (Feuerbach, Marx, Nietzsche, Heidegger, Foucault, Deleuze, Lyotard): αν το ορθολογικό στοιχείο φαίνεται να συμβαδίζει με το υποκειμενικό (ως προς το καθεστώς της νοηματικής συνείδησης) σε φιλοσοφίες όπως των Descartes, Leibniz, Kant, Schelling, Hegel, Husserl, Scheler, Merleau-Ponty, αυτό δεν συνεπάγεται αναγκαστικά κάποια αναγωγή στο ατομικό (με την έννοια της αντίθεσής του προς το κοινό): το «υποκείμενο» υποδηλώνει, σε τελευταία ανάλυση, μια γενικότητα που σε κάποια ιστορική φάση μπορεί να είναι και ο ίδιος ο άνθρωπος (ύστερα από τη γενικευτική απειρότητα της φύσης ή του θεού) ως αποκλειστική πεπερασμένη εστία εκδήλωσης και παραγωγής νοήματος. Η «φιλοσοφική ανθρωπολογία» – γέννημα κυρίως του 19ου αιώνα –, καθώς θέτει πρωτίστως το εγκάρσιο ερώτημα της «κατάστασης του ανθρώπου στον κόσμο», προσεγγίζεται, άρα, στην ιστορικότητά της με την έννοια μιας διαδικασίας σύμπλεξης δομών αφημένων στο εσωτερικευτικό ξάφνιασμα ενός τυχαίου-αναγκαίου που αναλαμβάνεται από ανώνυμες προθετικότητες θέσμισης. Οι συγγενείς απόψεις των Bergson, Plessner και Gehlen, στην εννοιακή ή ad hoc περιγραφική τους εκδοχή του ειδητικού ανθρωπολογικού, διερευνώνται για την ιστορικο-συστηματική πληρότητα του όλου εγχειρήματος.

2. ΜΦΑ 107: Πολιτική φιλοσοφία I

Αναπτύσσονται και προβληματικοποιούνται τοπικές ή ζητήματα όπως: Φιλοσοφικό υποκείμενο, λόγος και γλώσσα της εξουσίας. Φιλοσοφία και πολιτική ή θέαση της ολότητας και τέχνη του διαφοροποιητικού της δράσης. Ο άλλος, η συνείδηση και η ομάδα. Εναντιότητα, ομοιότροπο και ευθύνη. Παραγωγή, ανταλλαγή και κοινωνικός δεσμός. Ανάγκη, τάση προς και ωφελιμότητα. Πολυτέλεια, ορατό-αόρατο και σαγήνη. Εργασία, φύση και τεχνική. Ιδιοποίηση, αλλοτρίωση και εκμετάλλευση. Ηθική και βία. Κοινωνική τάξη και κοινωνική αταξία. Η παθολογία του πολιτικού και η ανάσχεση του φιλοσοφικού. Κράτος, δικαιώματα, θεσμοί, ιδεολογίες, ουτοπίες. Το ανθρώπινο και το μη ανθρώπινο. Διαλεκτικο-ιστορικό τρίπτυχο τύχης, αναγκαιότητας, απόφασης ως επίγονη εκδοχή υπέρβασης παραδοσιακών υποστασιακών παγιώσεων καθολικής ερμηνείας του φιλοσοφικο-πολιτικού. Στόχος και εσωτερη λογική απόβλεψη είναι η ιστορικο-συστηματική ανάδειξη εννοιολογικών συμπλεγμάτων

σκέψης που καθιστούν τη φιλοσοφία οικείο αυτονομημένο χώρο υποδοχής πολιτικών διεργασιών και διαστρωματώσεων νοήματος στη βάση μιας βούλησης άρχειν (γνώσης), που, αριστοτελικά παραδείγματος χάρη, σηματοδοτεί πρακτικές παράστασης και απόκρυψης υπό ένα ερμηνευτικό γίνεσθαι-άλλο διαλεκτικού χαρακτήρα. Από τον Πλάτωνα μέχρι τους Marx και Lukács και από το Θουκυδίδη μέχρι τους Schmitt, Foucault, Derrida και Κονδύλη, με ενδιάμεσα τους Machiavelli και Hobbes, το πολιτικό ως υπόβαθρο διέπει μία πολιτική θέσμισης που χρωματίζει αντανακλαστικά και την ίδια τη φιλοσοφική πράξη στο σύνολό της.

Ιωάννης Μαρκόπουλος, Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Α.Π.Θ.:

ΜΠΑ 103: Φιλοσοφία της Τεχνοεπιστήμης. Θετικιστικές, ηθικές και εκπαιδευτικές θεωρήσεις

Το μεταπτυχιακό αυτό μάθημα θα επικεντρωθεί καταρχάς στην παρουσίαση και κριτική θεώρηση των βασικών χαρακτηριστικών της επιστημονικής επανάστασης των Νέων Χρόνων, του Διαφωτισμού και των ρευμάτων του θετικισμού και του λογικού θετικισμού (νεοθετικισμού), καθώς και στην κριτική συζήτηση των βασικών αξιών που προβάλλουν τα δύο αυτά φιλοσοφικά ρεύματα, ιδιαίτερα σε σχέση με τον επικυρίαρχο σήμερα νεοφιλελευθερισμό, τον οικονομισμό και τον τεχνοκρατισμό, όπως και σε σχέση με μια αξιολογική θεώρηση της πολύπλευρα ευεργετικής όσο και προβληματικής, ανεξέλεγκτης ανάπτυξης της σύγχρονης τεχνοεπιστήμης, και ιδιαίτερα των νέων τεχνολογιών.

Με βάση αυτά τα δεδομένα, θα αιτιολογηθεί η ανεπάρκεια του θετικισμού και του νεοθετικισμού να αντιμετωπίσουν τα πολύπλευρα προβλήματα που έχουν προκύψει, σε κοινωνικο-πολιτικό, οικονομικό, ηθικό και περιβαλλοντικό κυρίως επίπεδο, από την αλματώδη όσο και ανεξέλεγκτη ανάπτυξη της σύγχρονης τεχνοεπιστήμης, αλλά και να διαυγάσουν τα ζητήματα της κριτικής θεώρησης του σύγχρονου τεχνοπολιτισμού και της κρίσης των αξιών του. Μιας πρωτόγνωρης, παγκόσμιας διάστασης, πολύπλευρης και πολυεπίπεδης κρίσης, που δεν παύει βέβαια – ιδιαίτερα υπό το πρίσμα της ανθρωπολογικής ασυμμετρίας, όπως την ονομάζω, της μεγάλης δηλαδή αναντιστοιχίας μεταξύ της τεράστιας τεχνοεπιστημονικής ανάπτυξης, από τη μια πλευρά, και της πλήρους στασιμότητας, για να μην πω οπισθοδρόμησης, της ανθρώπινης εσωτερικής μας καλλιέργειας, από την άλλη – ακατάπαυστα πλέον να καταδυναστεύει την ανθρώπινη και πλανητική υπόσταση.

Κατά τον τρόπο αυτό θα προκύψει – ως λογικό, επιστημολογικό, αξιολογικό και κανονιστικό επακόλουθο – η αναγκαιότητα μιας διαλεκτικής σύνθεσης επιστήμης, τεχνολογίας και φιλοσοφικού στοχασμού, και μιας νέας, ευρύτερης θεωρίας των αξιών της τεχνοεπιστήμης και του τεχνοπολιτισμού που, συνυφασμένη άρρηκτα με την ηθική θεώρηση της τεχνοεπιστήμης και με μια αντίστοιχη εκ-παιδευτική της

θεώρηση, θα είναι ικανή για μια ουσιαστικότερη διερεύνηση της τεχνοεπιστημονικής ανάπτυξης και της σημασίας της. Μια τέτοια απαίτηση, ενταγμένη μάλιστα στο πλαίσιο ενός βιοκεντρικού ανθρωπισμού, δεν είναι μόνο γόνιμη γνωσιολογικά, επιστημολογικά και εκ-παιδευτικά, αλλά προτάσσει, προληπτικά και θεραπευτικά, και εκείνες τις κοινωνικο-ηθικές και οικολογικές αξίες και ευαισθησίες που θα επιτρέψουν την ανθρωπότητα να προχωρήσει σε μια πιο ουσιαστική και πιο δίκαιη ευημερία, για τον άνθρωπο και για ολόκληρο τον πλανήτη.

Συνεργαζόμενοι Καθηγητές

Μιλτιάδης Βάντσος: Καθηγητής, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ.

Κωνσταντίνος Κωτσιόπουλος: Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ.

Ιωάννης Πλάγγεσης: Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.

Ιωάννης Μαρκόπουλος: Καθηγητής του Α.Π.Θ.

Γεώργιος Αραμπατζής: Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Ε.Κ.Π.Α.

Μιχαήλ Μαντζανάς: Αναπληρωτής Καθηγητής, Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθηνών.

Λία Γυιόκα: Αναπληρώτρια καθηγήτρια, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Α.Π.Θ.

Στυλιανή Λεφάκη: Αναπληρώτρια καθηγήτρια, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Α.Π.Θ.

Κωνσταντίνος Ιωαννίδης: Επίκουρος καθηγητής, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Α.Π.Θ.

Νάντια Καλαρά: Επίκουρη καθηγήτρια, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Α.Π.Θ.